

591953354

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

EDMONT H. PETERSEN
KØBENHAVNSBIBLIOTEK
KØBENHAVN K.

09.6881 Ha

1 8 5 0 * 1 9 5 0

RHB

BRØDRENE ANDERSEN

Hansen, Axel]

BRØDRENE ANDERSEN

KØBENHAVN

Fremstillet for Personalet

i Anledning af Firmaets 100 Aars Jubilæum

1 9 5 0

Denne lille Bog, der er udarbejdet i Anledning af vort Firmas Hundredaarsdag, bestaar i det væsentlige af nogle Erindringer nedskrevet af en gammel, veltjent Funktionær, Prokurist Axel Hansen, der døde i 1938 efter at have haft sin Gerning hos os i ca. 62 Aar.

Vi har valgt at benytte Axel Hansens Optegnelser, fordi de, foruden at være en personligt opfattet Fremstilling af vort Firmas Udvikling, rummer en Række interessante og fornøjelige Glimt fra en Tid, da Forholdene var anderledes end nu, og vi har bibeholdt Axel Hansens Stil, som giver Beretningen en egen Charme.

Axel Hansen afsluttede Erindringerne i 1934, og i en kortfattet Tilføjelse har vi gjort Rede for de vigtigste Begivenheder siden da.

Den lille Bog udleveres kun til de i Firmaet ansatte, og det er vort Haab, at den maa blive læst med Interesse.

H. C. LEY, 1866 PINX.

F. Andersen's Hosekræmmerbod i Grønnegade Nr. 27 (Butikken med Markisen).
Huset og de omliggende Ejendomme staar i Dag som for
hundrede Aar siden.

*F*or nu at begynde med Begyndelsen, saa startede Ferdinand Andersen Forretningen den 22. April 1850, som Hosekræmmer i Grønnegade Nr. 27, lige overfor Peter Madsens Gang, (en smal Gyde med Rendesten i Midten, og som gik ud til Østergade gennem Svane Apotekets Port).

Der var den Gang kun 2 eller 3 Hosekræmmere, som førte færdige Herreklæder, alle i Grønnegade, og dér grundlagde Grosserer Ferdinand Andersen den Forretning, som senere skulde blive den fineste første Klasses førende Herreekviperingsforretning i hele Landet, kjendt i hele Danmark og i Udlandet, ja, Firmaet kan endog tælle sine Kunder i alle Verdensdele.

Den Mand, som grundlagde den Forretning, maa have haft ikke alene en heldig Haand, men ogsaa et sikkert Blik for, hvad Datidens Borgere vilde have og havde Brug for.

Nogle Smaatræk fra den Tid, som er blevet mig fortalt af Grosserer F. Andersen og hans Datter Fru Edle Nielsen, kan maaske belyse de forskjellige Maader, man handlede paa den Gang.

Ferdinand Andersen var selv ene i Forretningen med en Dreng til Hjælp, hvilket til daglig var tilstrækkeligt til at ekspedere de Kunder, som kom eller blev kapret udenfor paa Gaden. Det sidste var den mest almindelige Maade at handle paa den Gang, men paa de travle Dage kneb det svært, navnlig med at faa lidt Mad spist; det maatte tages i flere Gange efterhaanden som der blev Tid dertil.

Da i Aaret 1853 Koleraen indtraf, flygtede Folk fra Byen, men F. Andersen sad ganske uforstyrret paa Disken i sin Butik med en Flaske Portvin og et tørt Franskbrød. Kom der saa nogen af Vennerne ind, Kunder kom der ingen af, saa fik de et Glas Portvin og en Skive Franskbrød; F. Andersen holdt paa, at det var det eneste, som holdt Maven i Orden, og det syntes, som om han havde Ret; thi skjønt Folk døde som Fluier, stod han hele Koleraperioden igjennem sund og rask til Trods for, at han dog boede i den mest hærgede Del af Byen. Dog ogsaa den Tid fik en Ende, og saa kom der gode Tider igen.

I Forretningen kom der blandt andre en hel Del Søfolk og kjøbte deres Forbrug, og deriblandt en Mand, som skulde sejle til Amazonfloden og gjerne vilde have nogle Klæder med for at sælge dem til alle de nøgne Mennesker der; det skulde bare være Skjorter og Lærredsbenklæder samt lette uldne Tæpper.

Manden havde ingen Penge, men lovede bestemt at betale, naar han kom tilbage, hvilket han mente vilde ske i Løbet af et Aars Tid eller halvandet. F. Andersen gik ind paa Handelen, det drejede sig om ca. 1600 Rd. altsaa 3.200 Kr. Det var jo mange Penge den Gang, og da Varerne skulde afleveres saa hurtigt som muligt, blev der sat Pres paa for at faa alt færdigt, og der blev yderligere købt ind hos andre handlende, saa meget man kunde faa. Havde de ikke Skjorter, saa tog man Chemisser, og var der ingen Lærredsbenklæder, saa tog man Underbukser. Naa, Varerne blev afleveret, Skipperen sejlede, og et Aars Tid efter godt og vel kom han tilbage og betalte Regningen kontant. Der var sikkert Avance paa den Forretning for begge Parter.

I de Aar blev der ogsaa solgt en gros i nogle enkelte Byer i Danmark, som F. Andersen selv berejste.

Selvfølgelig gik det pr. Vogn, og for at være vis paa, at Kunderne var hjemme, blev der først sendt Brev til dem, hvilken Dag omtrent F. Andersen kunde være i deres By, og Resultatet blev da dette, at ved hver By stod Kunderne ude paa Vejen og spejdede efter Andersen og ledsagede ham hen til Kroen, hvor saa Ordren blev optaget.

Næste Dag kørte han saa til den næste By. Om der var Festaften i hver By, har jeg aldrig kunnet faa

at vide, og hvorledes Priserne var, melder Historien heller intet om.

I April 1861 flyttede Forretningen til Grønnegade 41, og den 26. Juli 1864 indtraadte F. Andersens Broder Carl Andersen i Forretningen, som derefter blev drevet under Firmanavnet Brødrene Andersen og handlede baade en gros og en detail i Lokalerne paa 1ste, 2den, 3die og 4de Sal i Forhuset samt paa 1ste og 2den Sal i Sidebygningen i Snedkerlaugets Ejendom. I Forhuset drejede det sig i Virkeligheden kun om fire smaa 3 Værelses Lejligheder med et lille Køkken med en meget stor aaben Skorsten. I det ene Værelse paa første Sal stod en smal Skranke, der kunde sidde 4 Mennesker og arbejde ved, der var nu kun tre, men rigelig Plads var der alligevel ikke. Et andet Værelse blev brugt til Privatkontor, her tro- nede Grosserer Andersen hver Dag fra 10 til 15 og gav sine Ordre.

Lokalerne i Sidebygningen paa første Sal var der- imod store. Lageret var 20 Meter langt og ca. 8 Meter bredt. Her laa kun Klædevarer og Lastinger, og her blev Kunder og Agenter ekspederet.

Ved Siden af var der et Baglokale ud til Farve- møllens Gaard; lyst og luftigt, ca. 10 Meter paa hver Led med Reoler til færdige Skjorter, Bluser og Lær- redsbenklæder, graa Boy's Underbenklæder til Sø-

folk, samt islandske Trøjer. Her foregik Opskrivningen og Indpakningen af Provinsorderne, som de Rejsende sendte. Af disse var især Antonius Skovgaard kendt. Han besøgte i en lang Aarrække de større Aftagere paa Øerne og var agtet og afholdt saavel af Kunder som Kolleger. Ligeledes blev Ordre til senere Levering pakket i Kasser og Baller og stablet op langs den ene Væg og for Resten ogsaa midt paa Gulvet. Der blev til sidst saa opfyldt, at man daarligt kunde røre sig, thi disse Varer stod undertiden ret længe nedpakkede, nogle endog i 1-1½ Maa-
ned. Hvorledes de saa ud ved Udpakningen, tør jeg ikke udtale mig om. Størsteparten maatte sikkert presses op paany, førend de kunde præsenteres for eventuelle Købere. Anden Sal i Sidehuset var ogsaa ret stor, men brugtes kun til Ophængning af Paletots til senere Levering og samtidig til Prøveværelse for de af vore detail Kunder, som ønskede at prøve, førend Tøjet blev syet færdigt, men det var ikke alle; det passede som Regel meget godt uden Prøve, og der stilledes jo dengang heller ikke saa store Krav som nu.

Baglokalet paa første Sal blev forøvrigt ogsaa benyttet ved vore Fester, Jubilæer etc., og til Udsmykning heraf havde Grosserer F. Andersens ældste Søn Wilhelm Andersen, som var en halv Kunstmaler,

lavet forskellige middelalderlige Vaaben, f. Eks. Stridsøkser, Lanser, Kuglesvingere med Spidser paa, lange Slagsværd, gamle Skjolde af svært Pap, malet som Jern mere eller mindre rustne med dybe Hug i, virkelig kunstnerisk lavet. Disse Genstande vakte altid Beundring, hver Gang de blev benyttet, de var ogsaa meget dekorative. De gjorde navnlig stor Virkning, naar Lokalet var betrukket med hvidt Shirting og graat Boy.

Til at ekspedere Kunder var der dengang kun Th. Magner, almindeligvis kaldet »Tævedor«, som altid var gal i Hovedet paa alt og alle, men han havde selvfølgelig ogsaa sine gode Sider. Naar Humøret var godt, var han altid parat, naar der skulde laves Fest, hvilket ikke var nogen Sjældenhed. Tilbage var der som Ekspedient H. C. Holm, ogsaa kaldet »Habakuk« et yderst fredsommeligt Menneske, men slem efter Pigerne, hvilket selvfølgelig indbragte ham forskellige Tilbud fra de andre paa Lageret om at skaffe ham en behagelig Stilling som Direktør paa en Sangerindepavillon eller Forespørgsler ved Juletid, om hvor mange Par Træsko han skulde have til sine udenoms Børn o. s. v. Han blev forøvrigt senere en stor Mand, Grosserer og Godsejer.

Holm handlede, medens han var i Forretningen, privat med Blokhuer, hvortil han købte Stoffet paa

Lageret, og enhver Kunde fra Provinsen, som kom op paa Lageret, trak han hjem i Borbergade, hvor han boede, og solgte ham Blokhuer og andre Kasketter, Lastingskraver og do. Manchetter, men til sidst begyndte han ogsaa at handle med Vinterfrakker og Kirsajs Benklæder privat, og da det blev opdaget, fik han sin Afsked. Han etablerede saa en Afbetalingsforretning i Nicolaigade, men da var det allerede gaaet flere Aar paa den gamle Facon.

En gros Forretningen blev drevet paa en fornuftig og solid Maade takket være vor kære afdøde Grosserer Fr. Axelsen, som den 1. September 1873 blev ansat som Fuldmægtig. Han var en meget dygtig Finansmand, oplært hos en af Københavns dygtigste Grossister, Rudolph Seligmann. Han blev forøvrigt straks omdøbt til »Jøden« eller »Mustapha« paa Grund af sit sorte Haar og Skæg og sin fænomenale Viden. Han kunde tale med om alt, var en meget belæst Mand, og opstod der Tvilsspørgsmaal, hvad der næsten hver Dag gjorde, blev »Mustapha« kaldt som Dommer, hvilket gik for sig paa den Maade, at han tog Plads paa Lageret paa det øverste Trin af en Trappestige, hvorefter han nøje forhørte de stridende Parter, og hans Dømmekraft var altid klar og upartisk, men den tabende Part blev uvægerlig dømt til

at betale en Omgang Øl, hvilket altid havde Forsamlingens fulde Tilslutning. Forsamlingen bestod af Kontor- og Lagerpersonale samt 5 Tilskærere. Disse Domsafsigelser morede altid Axelsen meget, thi de var altid spækket med gamle Citater, som ingen af os andre kunde modbevise.

Som Fuldmægtig gjorde han et stort Arbejde. Han satte hele Kontorarbejdet i den rette Gænge og var en stor Støtte, ikke alene for Chefen, som satte megen Pris paa ham, men alle vi andre var altid sikker paa at faa et godt og velment Raad, naar Lejlighed gaves.

I Efteraaret 1867 aabnedes en Butik paa Kongens Nytorv paa Hjørnet af Ny Adelgade ved Siden af den smukke gamle Hovedvagt, der endnu laa her som en Pryd for Torvet. Den blev bestyret af Grosserer Carl Andersen og fik snart mange fine og store Kunder, da der den Gang ikke fandtes andre første Klasses Skrædderforretninger, som tillige havde fuldstændig Herreekvipering, Lingeri og Hatteforretning.

Det var derfor ikke saa underligt, at Navnet Brødrene Andersen blev kendt særlig af Adelen og Godsejerne. C. Andersen maatte snart have mere Assistance, og dette førte i 1876 til Engagement af Jørgen Larsen og Holger Schou som Ekspedienter samt Stabssergent C. Axelsen som Bogholder, alle dygtige Forretningsfolk paa hver sit Omraade.

Blandt disse hævdede Jørgen Larsen sig hurtigt som den ledende Kraft, hvem begge de gamle Chefer satte megen Pris paa. Forretningen her gik stadig fremad, og Pladsen blev for lille. Der blev derfor i April 1876 lejet en Butik under Uret paa Hjørnet af Ny Adelgade og Hovedvagtsgade, hvor den lille gammel-dags Hovedvagt nu var blevet afløst af et højt Hus. Den Butik blev udelukkende benyttet til Hatte, Huer, Stokke og Paraplyer, alt i stort og rigt Udvalg fra de største første Klasses Firmaer i Udlandet.

Jeg maa nu gøre et Spring nedad fra de første ydende Kræfter i Forretningen til den sidste nydende Kraft, og det var mig, Axel Hansen, almindeligt kaldet »du der«. Det var maaske nemmere at sige, eller maaske var det mere fortroligt, hvem ved.

Mit Engagement hos Firmaet formede sig paa en nem og ligefrem Maade. Jeg kom som 14aarig Dreng den 1. Oktober 1873 iflg. et Avertissement i Adresseavisen om en flink og begavet Dreng (Begavelsen fik jeg dog først senere) op til Kontoret i Grønnegade 41 til Grosserer F. Andersen sammen med min Fader, som var Buntmager og boede paa Østergade 55, og blev saa fremstillet og forhørt om mine Skolekunds-kabers Righoldighed, som heldigvis viste sig at svare til, hvad der den Gang blev forlangt. Da min Ansæt-

telse som Lærling blev bevilget, vilde min Fader have en rigtig Kontrakt, saaledes som han havde med sine Drengene om en 5 Aars Læretid med en fastsat Løn og Svendeklæder efter de 5 Aars Udløb, men dertil svarede den gamle Grosserer, at det brugte man ikke mere, det var forældet, jeg kunde faa 100 Rd. om Aaret, og var de fornøjet med mig, saa beholdt de mig, hvis ikke, saa jagede de mig væk. Ja, ja, sagde min Fader, saa løber vi an paa det, og dermed var den Sag færdig.

Jeg begyndte saa straks at tage fat, blev først vist rundt i alle Etagerne, hvilket vandt mit absolutte Bifald, særlig tiltrak Paklokalet og det store Hejseapparat midt igennem Trappegangen min Opmærksomhed, og jeg befandt mig derfor bedst paa disse to Steder, hvor jeg for Resten ogsaa var uden Spor af Kontrol, thi da jeg først var afleveret, var der ingen, som spurgte, undtagen naar jeg skulde i Byen, gaa private Ærinder eller hente Øl nede i Restaurationen under Lageret. Ja, jeg blev endog senere ophøjet til at være Postillon d'amour, hvortil der fordredes megen Kløgt og særlig Forsigtighed, for at ikke Genstandens gamle gnavne Onkel skulde faa Mistanke til mine talrige Besøg. Genstanden boede i Gothersgade Nr. 14 over Gaarden og sad undertiden i Vindueskarmen og ventede paa mig eller gjorde Tegn til

mig, at jeg skulde gaa igen – jo, jeg var allerede efter et Par Aars Forløb en ret betroet Mand og fik jo mine Kundskaber udvidede ogsaa paa dette Omraade.

I Erindring om vore Loftslokaler i Grønnegade mindes jeg en mørk Vinteraften (vi lukkede jo ikke førend Kl. 8). Personalet sad samlet nede paa Lageret ved deres Øl og passiarede. Jeg som Dreng stod i Nærheden og hørte efter de Historier, der blev fortalt. Det var den Aften netop Spøgelseshistorier og deslige, der blev disket op med. Da vi omsider skulde til at lukke, var der en af Kommisserne, som pludselig sagde til mig: »Aa, Du der, tag lige og stik op paa Olieloftet og se efter, om Vinduet er lukket«. Jeg havde jo ikke megen Lyst til at gaa derop i Mørke, men jeg maatte jo af Sted, og da jeg kom derop, saa hang der lige ved Tagvinduet, hvor Maanen skinnede ind, et Menneske. Det gav jo straks et Hip i mig, men jeg tænkte saa: han har Olietøj og Sydvest paa, og gik saa nærmere og opdagede, at det kun var en gul Oliekappe og Benklæder og en Sydvest, hvori der var sat en Maske ind. Saa kikkede jeg lidt efter Vinduerne, som selvfølgelig var lukkede, og gik saa fløjtende ned paa Lageret igen, hvor jeg blev modtaget med en Lattersalve og blev spurgt, om jeg havde set noget, hvortil jeg svarede: »Jo, der er en, som har hængt sig deroppe«. »Hvad gjorde Du saa?« spurgte de. »Jeg

lod ham hænge«, sagde jeg. Et Øjeblik efter var der saa en, der sagde, at vi vist godt kunde lukke.

I 1875 blev Ludvig Petersen engageret som Kommiss, og nu fik en gros Forretningen et andet Sving, thi Ludvig Petersen var en dygtig Mand. Han fik fat i andre Tilskærere, som var mere smarte, og i det hele taget forstod han at sætte Fart i Produktionen, hvilket viste sig i et stærkt forøget Salg til Provinserne.

Min Person tog han sig ogsaa straks af, lærte mig at støve af ordentligt, at kende Forskel paa Cheviot og Buckskin, paa Ratiné, Flokoné, paa Russiadug og sribet Shirting, og søgte paa forskellige Maader at bibringe mig den fornødne Varekundskab. Et Aars Tid derefter blev Fr. Axelsen gjort opmærksom paa, at min Læretid udløb om et Par Aar, og at jeg alligevel manglede en Del i at kunne blive erklæret for udlært i Manufakturbranchen. Han fik mig derfor anbragt paa Kontoret, og der viste det sig hurtigt, at jeg under hans fortræffelige Vejledning var kommet paa min rette Hylde.

Bogholderiet i en gros Forretningen var i Halvfjerdserne betydelig nemmere end nu. Det var alt sammen Haandarbejde, vi havde hverken Skrive- eller Regnemaskiner eller Kartoteker, ej heller havde vi Hovedbog med løse Blade. Hovedbøgerne var tykke Folianter, gennemtrukket med en solid, tyk

Silkesnor, som var fastgjort til Bogens Bind baade for og bag med Stadens Segl. Bogen var samtidig autoriseret og stemplet samt forsynet med Byens Borgmesters Underskrift. En saadan Bog indgød ligefrem Respekt.

Selve Kontorarbejdet gik for sig paa følgende Maade. Saa snart der paa Lageret var opskrevet et passende Antal Ordresedler, blev de sendt op paa Kontoret til mig til Udregning, hvorefter jeg straks gik i Gang med at skrive Fragtbreve baade til Banen, Dampskibe, Fragtmænd, Paketbaade og Postforsendelser. Derefter skrev jeg Fakturaer og indførte det samme i Kladden. Ordrene blev altsaa specificeret 3 Gange, et Bevis paa, hvor omhyggelig man var for at intet skulde blive glemmt. Saa blev hver Fakturas samlede Beløb ført ind i Journalen og derefter paa de forskellige Konti i Hovedbogen. Journalen og Hovedbogen førte Fr. Axelsen dog selv i de første Aar. Til lige havde jeg den Ære at udbetale Arbejds løn fra Kl. 8-9 paa Lageret i en behagelig men alligevel temmelig stærk Gennemtræk, idet alle Døre og Vinduer til begge Sider straks blev smækket paa vid Gab, medens Karlene fejede Gulvet med vaadt Sand. Udbetalingen foregik derfor altid om Vinteren med Vinterfrakke og Hat paa, samt en tændt Pibe i Munden. Imedens blev der saa fyret op i en kolossal stor

Kakkelovn, som hurtigt blev glødende paa Halvdelen. Paa Kontoret blev der ligeledes luftet ud; det besørgede dog en udmærket Kone, vor mangeaarige trofaste Md. Buch. Hendes Sidestykke findes vistnok kun meget sjældent nu om Stunder; om Sommeren var det dog lidt knebent med frisk Luft, da der fandtes en Ostekælder lige ved Siden af i Nr. 39.

Jeg skulde ogsaa skrive to forskellige Slags Rykkerbreve og løbe i Byen flere Gange daglig, en Bestilling, jeg fortsatte med i mange Aar, og som jeg for Resten heller ikke var ked af, thi det gav altid en Afveksling. Havde man haft en Telefon, kunde jo megen Tid være sparet, og dog var Firmaet Banebryder for Telefonen. Allerede i Slutningen af Firserne kom der en Dag en Mand og vilde sælge en Telefon, som godt kunde bruges til længere Afstande. Den blev da først omhyggeligt prøvet fra Lageret og op til Kontoret, men da det var nødvendigt, at Døren til Lageret og Kontoret skulde staa lidt paa Klem, for at Ledningen kunde komme ind, og at Personerne talte saa højt, at vi udmærket kunde høre hvert Ord selv uden Telefon, blev Prøven ikke saa tilfredsstillende som ønsket.

Imidlertid fik F. Andersens Søn sin Fader overtalt til at faa lagt en Telefon fra Lageret til Butikken paa Kongens Nytorv 28, som allerede var blevet aabnet i Efteraaret 1867. Det vilde jo spare megen Tid at

slippe for at løbe frem og tilbage med Besked 20 Gange om Dagen. Manden paastod bestemt, at paa den ringe Afstand kunde den sagtens bruges. Det var imidlertid lidt besværligt at faa det Anlæg bragt i Stand, idet Ledningen først skulde lægges over Gaden og derefter igennem alle Loftsrummene i alle Ejendommene i Ny Adelgade, hvortil Ejerens Tilladelse først maatte indhentes. Langt om længe blev saa Installationen færdig, og Prøven tog sin Begyndelse. Det viste sig til vor store Overraskelse, at man virkelig kunde høre hinandens Stemmer, og selv om man ikke straks forstod, hvad der blev sagt, mente vi, at det kom med Øvelsen. Der var blot det uheldige ved den Telefon, at der kun var en Tragt i hver Ende, som fungerede som Tale- og Hørerør, og saa en Knap til en elektrisk Klokke, som ringede, naar man trykkede paa Knappen. Man maatte saa skynde sig at tage Tragten af og tale i den og derpaa straks sætte den til Øret for at høre, om den anden sagde noget.

Det gik dog nogenlunde et Par Maaneder eller tre, men saa kom der Kludder i det, thi Folk, som havde Tøj paa de forskellige Lofter, brugte Ledningen til at hænge deres vaade Tøj paa, og det afbrød Strømmen fra det elektriske Batteri, eller ogsaa blev den skaaret ned, hvis den sad i Vejen. Disse stadige Reparationer blev man efterhaanden ked af og lod saa

Anlægget ligge ubenyttet, og vi løb saa atter paa vore Ben fra Lager til Butik for at høre eller bringe Besked.

Vi tilbragte mange muntre Eftermiddage i Grønne-gade 41, blandt andet var Fastelavnsmandag en Dag, hvor vi morede os særligt godt. Ved 5-6 Tiden samledes vi paa Lageret, efter al Forretning var ekspederet og afsendt; der blev spændt en Snor tværs over Lageret og ophængt en Urtepotte deri. Derpaa stillede vi os op i Række med Maske for Ansigtet, hvor Øjenhullerne var tilklistret, saaledes at man ikke kunde se igennem dem, og begyndte saa at slaa af Tønden. De i Spøgen indviede begyndte at gaa hen imod Potten, men passede paa at gaa saa meget til Siden, naar de slog til, at de ikke ramte, men saa kom endelig Tilskærerne, og det lykkedes ogsaa en af dem med et vældigt Slag med Knippelen at smadre Urtepotten, hvorved han som Belønning fik hele Indholdet over sig, den var nemlig fyldt med Vand. Han blev straks stillet op ad Kakkellovnen og fik Portvin indvendig til at styrke sig paa. Denne Forlystelse kostede 50 Øre pr. Person, og Humøret var højt, naar vi gik hjem. Ellers til daglig var Klinkspillet eller Keglespil med en Gummikugle den mest almindelige Forlystelse. Vi brugte ogsaa at læse til en Bajer eller ganske simpelt stemme om, hvem der skulde give en

Omgang, men det var Snyderi, thi der var altid i Forvejen aftalt, hvem vi skulde stemme paa.

En stor Festdag var altid Grosserer F. Andersens Fødselsdag, den 10. November. Han var ellers altid i Forretningen fra Kl. 10–15, men den Dag kom han slet ikke ind, men havde i Forvejen givet Besked om, at vi fik et Glas Vin og Kaffe med Kager samt en Cigar. Denne Ordre blev udført meget omhyggeligt, idet vi skyndte os at faa ekspederet det vigtigste før Frokost, som i den Anledning blev trukket ud til Kl. 11. Vi spiste saa Frokost samlede, som Regel varme Pølser med diverse Snapse og Øl til. Derefter blev Resten af Ordrene ekspederet og afsendt, og Kl. 4 om Eftermiddagen hørte alt Arbejde op. Imidlertid var der dækket et festligt Bord med Portvin, Sodavand og Cognac samt Cigarer, og saa begyndte Talernes Række med svulstige og velmente Forherligelser af Fødselsdagsbarnets gode Sider. Derefter kom der Taler fra Forretningen, og endelig talte vi mere eller mindre for hinanden. Saaledes fortsattes indtil Kl. 20, hvorefter Tilskærerne i sluttet Trop begav sig over i Gothersgade 48 til Restauratør Nicolaisen og spiste en Ret varm Mad med Tilbehør og gik saa hjem, saa godt de kunde, ved 12 Tiden.

I det hele taget var der et smukt Sammenhold

mellem Personalet og en Respekt og Højagtelse for vor gamle Grosserer F. Andersen.

Imidlertid blev en gros Forretningens Lokaler i Grønnegade for smaa, og vi flyttede saa den 20. April 1896 over paa Kongens Nytorv Nr. 6, hvor vi fik store og lyse Lokaler paa første og tredie Sal over Gaarden med Centralvarme, elektrisk Lys og Vare-elevator, et mægtigt Fremskridt. Omsætningen var allerede i Grønnegade blevet stærkt forøget paa Grund af Oprettelse af Filialer rundt i Landet og Engagement af Landrejsende.

Med den forøgede Omsætning, som jo allerede var godt begyndt i Firserne, medens en gros Forretningen var i Grønnegade, steg selvfølgelig ogsaa Risikoen, hvilket gav sig Udslag i flere Accorder og Falitter. Den Gang var det lidt omstændeligt, naar en Mand søgte Accord. Han maatte da selv gaa fra den ene til den anden af sine ret ofte talrige Kreditorer og med høflige og ydmyge Forklaringer bede om at faa eftergivet saa meget som muligt af Gælden, nogen virkelig Statusopgørelse kunde han som Regel ikke fremvise. Det ene Sted fik han saa Accord med 50 $\frac{0}{0}$, det næste Sted fik han kun 25 $\frac{0}{0}$ Afslag, et andet Sted kun 30 $\frac{0}{0}$, og saaledes maatte han tigge sig frem.

Jeg erindrer, der var en lang Periode, at vi næsten

daglig fik Besøg af Kunder, som ikke kunde betale. Jeg husker, at gamle F. Andersen hver Morgen, saa snart han kom ind paa Kontoret straks spurgte Axelsen: »Hvem er gaaet i Dag?«

Imidlertid kom Grossisterne i Tanker om, at alligevel var det en daarlig Maade, at Købmændene saaledes kunde faa Accord hos deres Forbindelser og give forskellige Dividender, og de besluttede saa at danne en Forening og samlet tage Beslutning om de forskellige Accordforslag. Mødestedet blev fra første Begyndelse hos Moresco, og Møderne blev ledet af hans Fuldmægtig Hr. Hall, til hvem Købmændene maatte betale den tiltraadte Dividende. Efterhaanden kunde Moresco ikke undvære sit Kontor til Afholdelse af disse talrige Møder, og Fuldmægtig Hall kunde selvfølgelig heller ikke vedblive at afse Tid til at beskæftige sig med disse Sager, saa Foreningen flyttede derfor op paa Købmagergade, hvor den under helt andre Former tog alle Accord og Konkursboer under Behandling.

Den 13. Juni 1892 døde Grosserer Carl Andersen, og den 1. November samme Aar blev Jørgen Larsen og Fr. Axelsen optaget som Kompagnoner sammen med Grosserer F. Andersens yngste Søn Knud Andersen.

Den 12. Juli 1899 døde Firmaets Senior-Chef, Grundlæggeren, Grosserer Ferd. Andersen, der var

begyndt med den gamle Hosekræmmerforretning i Grønnegade 27. Han var en rigtig Type paa en gammel Grosserer med store »Fadermordere« og Bakkenbarter, markerede Ansigtstræk og en djærv Optræden. Han indgød Respekt og forstod dog at omgaa os paa en saa ligefrem Maade, at vi alle saa op til ham som til en Far, hvilket han ogsaa tit viste, at han var for os. Familien sagde ofte: »Far holder lige saa meget af Personalet som af sine Børn«. Det var ham altid en Fornøjelse, naar han f. Eks. kunne invitere nogle af Personalet til en Fisketur ved Viksø, hvor han havde lejet Jagt- og Fiskeretten samt Hus fuldt monteret med 6 opredte Senge, Øl, Snaps, Cognac og Sodavand.

Ved Knud Andersens Død i 1902 gik Firmaet ud af Familien Andersens Besiddelse og førtes nu siden videre af Grosserer Fr. Axelsen og Jørgen Larsen, der delte Arbejdet mellem sig henholdsvis i Engros- og Detailforretningen.

Grosserer Jørgen Larsens store Dygtighed og rige Initiativ skabte Detailforretningen dens gode Ry viden om, og den var i fortsat Fremgang. Vi havde Kunder ikke alene overalt i Danmark, men ogsaa i Udlandet. Selv til Danske derude i Amerika, Afrika og Kina sendte Detailforretningen baade Uniformer

og civilt Tøj, saa man næsten kan sige, at Firmaets Navn var verdenskendt.

Skønt en gros Forretningens Omsætning var steget betydeligt i de første Aar efter Flytningen til Kongens Nytorv 6, indtraf der dog i Begyndelsen af Aarhundredet en Stagnationsperiode, som var vanskelig at rette op. Maaske var man for konservativ ved stadig at lede Forretningen i det gamle Spor uden at følge tilstrækkeligt med Udviklingen. Filialerne gav intet Udbytte og virkede nærmest hæmmende paa Salgsmulighederne til de øvrige Aftagere. Det var en Række vanskelige Aar, og man kan godt sige, at det først gik fremad paany, da Grosserer Jørgen Larsen ogsaa tog Haand i Hanke med denne Del af Forretningen.

I 1914 udbrød Verdenskrigen, og dermed indlededes en for al Forretningsvirksomhed meget vanskelig Periode.

Til at begynde med betød Krigen en vældig Opgang i de neutrale Lande. Begge de krigsførende Parter indførte alt, hvad de overhovedet kunde faa, og til omtrent hvilken som helst Pris. Dette gav Folk Penge mellem Hænderne, og ogsaa andre Virksomheder end de, der eksporterede, nød godt deraf. Dette gav især en gros Forretningen et nyt Opsving, idet

Salget til Provinserne steg ganske overordentlig. Men efterhaanden som Krigen trak i Langdrag, og baade Blokaden og den uindskrænkede Undervandsbaads-krig skærpedes mere og mere, blev Indførslen af Varer her til Landet knappere og knappere.

Det kneb derfor svært med at faa de engelske Klædevarer hjem, som vi nødvendigvis gerne skulde have, ganske vist kom de engelske Repræsentanter stadig og optog Ordrer, som vi maatte betale forud, men Varen fik vi ikke, førend Krigen var forbi. Med de faa Varer, som vi fik ind under Krigen, var der megen Vrøvl og Ulejlighed. For det første krævedes der for alle Varer, der skulle passere den engelske Blokade, et Utaal af Attester og Garantibeviser mod, at de blev videresendt til Centralmagterne, og endelig greb Regeringens Reguleringer med dens mange ikke altid lige velgennemtænkte Foranstaltninger yderligere generende ind i alt Forretningsliv.

Og de engelske Varer steg i Prisen hvert Øjeblik, ja, vi maatte endog til sidst betale 46 Kr. pr. Mtr. for Varer, der tidligere kun kostede 10 Kr. Mtr. Vi blev efterhaanden tvunget til næsten udelukkende at købe danske Klædevarer, og hvad der var værre, for mange Tings Vedkommende at nøjes med Surrogater, f. Eks. Stivlærred, som hovedsagelig var lavet af Papir og Klister, men som desværre havde den kedelige Fejl,

at saa snart Habitten kom ud i Regnvejr, opløste hele Mellemforet sig og krøllede sammen, saa hele Faconen gik af Tøjet.

Da saa endelig Krigen holdt op i 1918, kom alle de betalte Varer væltende ind, saa vi havde stort Besvær med at skaffe Plads til alle disse Vareballer, endskønt vi dog paa Østergade havde stor Plads i Kælderen og i alle Reolerne og op gennem alle Eta-gerne, men alligevel maatte vi lade mange Kasser og Baller ligge uaabnede, indtil vi fik Tid og Plads.

Den 13. Januar 1915 døde Grosserer Fr. Axelsen, men allerede Aaret før havde baade Privatbanken og Grøn & Witzke, som ejede Ejendommene henholdsvis Nr. 28 og Nr. 6 paa Kongens Nytorv, ladet et Par Ord falde om, at vi maatte belave os paa at gøre Forandringer, da de selv havde Brug for Lokalerne, og det lykkedes saa Grosserer Larsen at faa sat igennem, at vi byggede vort eget Hus paa Strøget, hvorefter Nr. 9 paa Østergade og Nr. 8-10 i Lille Kongensgade blev købt, revet fuldstændigt ned og bygget op i fuldt moderne Stil, saaledes at der blev Plads baade til Detailforretningen i Stuen og paa 1. Sal, og til en gros Forretningen paa 2. og 3. Sal. 4. Sal blev indrettet til Værksteder for Skræderiet.

Den 17. Oktober 1916 gik Flaget til Tops paa den mo-

derne Forretningsbygning, hvor begge Firmaets Virksomheder siden har haft til Huse. Dermed havde Forretningen fundet det Sted, hvor den hørte hjemme, og hvor der var Plads for den Udvikling, der ganske naturligt maatte blive Følgen af, at en Forretning med saa grundfæstet Renomé blev flyttet hen paa selve Københavns Hovedgade. Faa Aar efter – den 21. Febr. 1921 – havde Detailforretningen den Glæde at faa Prædikat af »Kongelig Hofleverandør«.

Den 22. April 1925 fejrede Firmaet sit 75 aarige Jubilæum. Foruden det faste Personale var alle de mandlige og kvindelige Arbejdere samlet om Formiddagen til Vin og Kransekrage, en ganske anselig Styrke.

Samtidig meddelte Grosserer F. Nexøe-Larsen paa sin Faders Vegne, at der var oprettet et Syge- og Hjælpefond med en Kapital paa 50.000 Kr., som kunde søges hvert Aar af gamle og svagelige Arbejdere. Denne Meddelelse indbragte Grosserer Jørgen Larsen en stor Begejstring og et dundrende Hurra. Imidlertid har Firmaet stadig den Glæde at kunne uddele Understøttelse til ca. 16–18 Arbejdere, som er ude af Stand til at arbejde mere.

Om Aftenen var saa hele Personalet til Middag paa Skydebanen, hvor Vin og Talere flød i rigeligt Maal, medens Champagne perlede i Glassene. Humøret steg

og kulminerede ved, at der blev opført en Komædie af Thomsen med diverse Brandere i Konsignation og endte med en Dans udført af »Jongla« Girls.

Den 26. April 1927 døde Grosserer Jørgen Larsen. Han var en ualmindelig flittig og stræbsom Mand, altid paa Færde i Forretningen fra Morgen til Aften, passede paa at alt gik, som det skulde gaa. Han var at træffe hele Dagen i sin Forretning, og Kunderne var altid glade for at kunne veksle et Par Ord med Chefen for Firmaet, og spurgte ham gerne til Raads ved Bestillingerne. Han var som sagt meget afholdt af Kunderne som af Personalet, som altid kunde være sikker paa en hjælpsom Haand; baade med gode Raad som i alle andre Retninger var han en overordentlig retsindig og forstaaende Mand, hvem vi trygt kunde henvende os til i enhver Henseende.

Allerede i de sidste 2-3 Aar, inden Grosserer Larsen døde, var Ledelsen af Firmaet efterhaanden mere og mere gaaet over til den yngste af Sønnerne, Grosserer F. Nexøe-Larsen, der forstod, at gennemgribende Reformer i Forretningens Drift var nødvendige for at holde den paa Højde med Tidens Krav.

Han tog fat paa en total Omorganisation af hele Forretningen, og det varede derfor ikke ret længe, inden han fik skaffet Lejligheder til Beboerne i den

tidligere erhvervede Ejendom i Østergade Nr. 7, hvorefter denne Ejendom blev revet helt ned og bygget sammen med Nr. 9, og derved blev Pladsen yderligere udvidet.

Stue og 1. Sals Inventar blev taget væk og monteret med nyt, overordentlig smukt og moderne Inventar og ligeledes paa 1. Sal i Skræderiet. Udstillingsvinduerne i Stuen blev ligeledes ombygget, saaledes at de nu præsenterede sig fuldt moderne. Selv en »usynlig« Rude – den første i Danmark – manglede nu ikke.

Da Grosserer F. Nexøe-Larsen saa, at alt her var tilfredsstillende, tog han fat paa en gros Forretningen og indrettede Fabrikken paa 3. Sal med en Stab af ca. 200 Arbejdere og et halvt Hundrede Maskiner af alle mulige Slags.

Alt dette var jo et meget stort og kostbart Foretagende med en ikke ringe Risiko, men det lykkedes heldigvis, idet Omsætningen steg ganske betydeligt.

Da det saa var i Orden og viste sig at være saare godt, kom Turen til Bogholderiet, mit eget rare, enkelte Bogholderi, som jeg i saa mange Aar havde været glad og tilfreds med. Det duede nu ikke mere, og det var jo efter nøjere Overvejelse ogsaa let forstaaeligt, thi til en saa vidt forgrenet Virksomhed kunde man selvfølgelig ikke nøjes med et Par skrevne

Bøger, som vi tidligere kunde klare os med. Vi maatte jo nødvendigvis ogsaa der være paa Højde med Nutiden, og Nexøe-Larsen fik saa ogsaa Bogholderiet lavet fuldstændigt om ved Hjælp af Skrive-, Tælle- og Regnemaskiner, alt sammen beregnet paa at kunne præstere paa hurtigste Maade en stor Ekspedition daglig. Medens vi i gamle Dage var 3 Mand paa Kontoret incl. Chefen, saa er der nu 6 Mennesker paa Kontoret foruden 6 skrivende Mennesker paa Lageret, det bliver altsaa 12 Mennesker alene til Kontorarbejde, et mægtigt Fremskridt, og saa er der Fart paa.

Desværre var vor altid elskværdige Chef, Grosserer H. Nexøe-Larsen stadig svagelig, og derfor ude af Stand til at kunne hjælpe sin Broder med alle de mange Bryderier og Spekulationer, som alle disse Omforandringer førte med sig, idet han var nødsaget til for sit Helbreds Skyld at opholde sig en stor Del af Aaret i Syden. Grosserer F. Nexøe-Larsen var derfor alene om at træffe det rette Valg i alle de utallige Situationer, som forekommer i en saadan Virksomhed, men i Samarbejde med en Række dygtige Medarbejdere, blev alt varetaget efter en omhyggelig og velovervejet Plan, og Resultatet viste sig at blive godt, thi en mere praktisk indrettet og i alle Maader propert holdt Fabrik findes, efter hvad jeg har ladet mig fortælle, ikke her i Landet.

Maatte nu Frugterne af alt dette Arbejde vise sig i det rette Forhold, saa at Firmaet ad Aare, under den samme Ledelse, med Glæde og Taknemmelighed kan se tilbage paa de Aar, som er gaaet, saa vil ingen være gladere end jeg for at have været med i saa mange Aar, om end kun som et lille Hjul til at drive et saa stort Maskineri, som gav saa mange Mennesker det daglige Brød.

Jeg vil nu slutte med en hjertelig Tak for de mange Aar og et Ønske om, at Lykke og Velsignelse maa følge Firmaet i Fremtiden.

Axel Hansen.

Saadan lyder den trofaste Funktionærs Fremstilling, der vidner om saa megen Hengivenhed over for den gamle Forretning. Paa en hist og her lidt naiv Maade har han med stiv Staalpen forsøgt at tegne et Billede af »De gode gamle Dage«, der nu synes saa fjerne, og som paa Afstand nok kan forekomme hyggelige, men hvis lange Arbejdstid og hele Mentalitet vor Tids Mennesker næppe vilde kunne indordne sig under.

Som nævnt i Forordet satte Axel Hansen Punktum for Erindringerne i 1934, og om den senere Udvikling i vort Firma skal her i ganske kort Form tilføjes følgende:

Som et Led i Bestræbelserne for yderligere at oparbejde Konfektionsfabrikens Salg i Provinsen afvikledes i Aarene 1930–33 de før omtalte Filialer, og samtidig paabegyndtes Salget til Aftagere i København, hvor Firmaet i Dag afsætter en betydelig Del af sin Produktion.

Det øgede Salg medførte yderligere Ændringer af Fabrikslokalerne paa 3. og 4. Sal og en Udvidelse af Lagerpladsen ved Lejemaal af Lokaler i Bagbygningen Kongens Nytorv 21. Endelig fik vor Ejendom ved Tilslutning til Kommunens Varmeværker Damp til Opvarmning, og opnaaede – som den første Virksomhed – Tilladelse til ogsaa at anvende Fjerndampen til teknisk Brug. Herved kunde Firmaets eget Varmeanlæg nedlægges, og Pladsen anvendes til haardt tiltrængte Udvidelser.

Det kan nævnes, at Fabrikslokalerne paa 3. Sal (Afdeling B) i Foraaret 1935 – forøvrigt under en Strejke – blev hjemsøgt af Ildebrand. Det lykkedes dog at lokalisere Branden uden større Afbrydelse i Produktionen.

I de følgende Aar blev der ogsaa foretaget omfattende Moderniseringer i Detailforretningen af Skræderiets Ekspeditionslokale, og Detailkontoret blev flyttet til 2. Sal sammen med Konfektionsfabrikens Kontor til lyse og venlige Lokaler.

Da der i 1932 blev truffet Foranstaltninger til Begrænsning af Importen indledes dermed en Periode, der forsyningsmæssigt betød store Vanskeligheder for vort Firma – ikke mindst for dets Detailforretning, der gennem de mange Aar havde kunnet skaffe sig alle de Varer af højeste Kvalitet – ofte af luksuspræget Karakter – der havde skabt Forretningens Renomé. Igennem Aarene og navnlig under og efter den anden Verdenskrig har Spørgsmaalet om Forsyninger med de rigtige Varer i fornødent Omfang voldt megen Besvær, men alligevel har de Aar, der er forløbet siden Axel Hansen nedskrev sine Erindringer, været præget af støt Fremgang for begge Firmaets Virksomheder.

Aar 1938 udtraadte Grosserer Henry Nexøe-Larsen paa Grund af svigtende Helbred af Firmaet, som derefter blev videreført af Fabrikant F. Nexøe-Larsen som Eneindehaver.

Kort efter indledte Magasin du Nord, som paa det Tidspunkt praktisk talt havde opkøbt samtlige Ejendomme i Karreen mellem Kongens Nytorv og Bremerholm, Forhandlinger om Køb af vor Ejendom Østergade 7-9. Disse langvarige og omstændige Forhandlinger resulterede i, at Firmaet besluttede sig til at afhænde sin Ejendom til Magasin du Nord. Hensigten med den lange Række af Ejendoms køb

var at nedrive samtlige Ejendomme i Kareen og paa Grunden opføre et nyt Magasin du Nord.

En af de sidste Ejendomme, som Magasin du Nord opkøbte paa Østergade, var Nr. 11, og da den tidligere Ejer, Buntmager P. le Dous, flyttede til en anden, nybygget Ejendom, lejede Brødrene Andersen Ejendommen, som nu benyttes til Udstilling, Værksteder, Lager og Arkiv. Mellem 9 og 11 er efter Tilladelse bygget en Forbindelsesbro i 2. Sals Højde.

Som et Led i Forhandlingerne med Magasin du Nord erhvervede Firmaet Ejendommene Østergade Nr. 33 og 35, hvilke det var Meningen at nedrive og paa Grunden opføre en ny og moderne Forretningsbygning til vor Detailforretning. De to Ejendomme blev erhvervet af det i 1939 stiftede Brødrene Andersens Ejendoms Aktieselskab.

For Fabrikens Vedkommende stod Spørgsmaalet om dens fremtidige Beliggenhed endnu aabent, men man var klar over, at Tanken om Placering som den hidtidige i Byens Centrum burde opgives til Fordel for en Beliggenhed i Byens Periferi, der uden at fjerne den for langt fra Centrum tilfredsstillede de naturlige Krav til de bedst mulige Arbejdsforhold i lyse og luftige Lokaler i Forbindelse med beplantede grønne Omraader til Rekreation for Funktionærer og Arbejdere.

I Aaret 1949 erhvervedes saa af Københavns Kommune en Grund paa ca. 6.000 m² ved Lersø Parkalle, det smukke Kvarter mellem Lyngbyvej og Bispebjerg Hospital, hvortil der er direkte Forbindelse ad Hovedfærdselsaare fra Byens Centrum.

I Begyndelsen af 1950 blev Magasin du Nords Byggeplaner paa Østergade som bekendt opgivet, og det blev derved muligt for Brødrene Andersen at blive boende i Østergade 7-9.

Uanset at Magasin du Nord har opgivet de Byggeplaner, der var den direkte Aarsag til at flytte Fabriken fra Østergade 7-9, vil den nye Fabrik alligevel blive opført.

Den bliver en af de 12-14 Virksomheder indenfor Beklædningsindustrien, der er tænkt til sin Tid at skulle udgøre den saakaldte »Konfektionsby« beliggende paa det Areal, som Kommunen har reserveret til dette Formaal. Fabriken vil blive opført i to Etager med et samlet Areal paa ca. 3.500 m².

Den nye Fabrik er tegnet af Arkitektfirmaet Bendixen & Klein, og Opførelsen er overdraget Ingeniørfirmaet Kampmann, Kierulff & Saxild A/S.

Der er lagt størst Vægt paa at skabe en Fabrik, der, samtidig med at Fremstillingen af vore Varer sker efter de bedste og mest moderne Principper, yder

de ansatte ideelle Forhold saavel i Arbejdslokaler som i Spisestuer, Garderober, Baderum etc.

Byggeriet begyndte omkring den 1. Marts 1950 med Oprydning af Grunden og Terrænregulering, og Arbejdet fortsættes fremdeles, saaledes at Fabriken ventes afleveret til Indflytning i Sommeren 1951.

FIRMAETS INDEHAVERE

1850-1950

Grundlæggerne:

Ferdinand Andersen	* 10/ ₁₁	1824	† 12/ ₇	1899
Carl Andersen	* 15/ ₈	1830	† 13/ ₆	1892

Senere Chefer:

Knud Andersen	* 20/ ₆	1868	optaget i Firmaet	1892	† 6/ ₉	1902
Frederik Axelsen	* 8/ ₂	1850	-	-	-	1892
Jørgen Larsen	* 17/ ₁₂	1849	-	-	-	1892
Henry Nexøe-Larsen	* 26/ ₃	1892	-	-	-	1922
			udtraadt af Firmaet	1938		
Frithof Nexøe-Larsen	* 6/ ₁	1895	optaget i Firmaet	1922		

Kkluva, d. 8/8 1957

Til
Firmaet Pivarene Lædermy

For det mig så lyk.
værdigt tilværelse, nydeligt
udvalgte lille fest.
skrift i anledning af
firmas 100 års jubi.
læum beder jeg hermed
firmaet modtage
min bedste tak.

Med venlig hilsen